

gemeente voorst

Gedenktekens voor verkeersslachtoffers in gemeentelijke bermen

Gemeente Voorst

15 april 2009

Inleiding

Hoewel het aantal ongevallen met dodelijk afloop de afgelopen 30 jaar fors is afgenomen vinden ze nog steeds plaats. Dodelijke ongelukken brengen veel verdriet met zich mee, vooral voor familie en vrienden. In navolging van andere landen wordt er, ter nagedachtenis van de verongelukte persoon en om het verdriet te verwerken, in Nederland steeds vaker op of nabij de locatie van een dodelijk ongeval een gedenkteken opgericht. Hoewel we tot nu toe geen formele verzoeken hebben gehad voor gedenktekens langs de gemeentelijke wegen is het niet ondenkbeeldig dat we daar in de toekomst wel mee geconfronteerd worden. Omdat de gemeente verantwoordelijk is voor het wegbeheer en voor het beheer van de openbare ruimte, is het gewenst om voor dit onderwerp beleid te formuleren. Zo ontstaat een weloverwogen kader ten aanzien van gedenktekens, waarmee duidelijkheid wordt verschaft over wat de gemeente wel en niet toelaatbaar acht. Naast het algemeen belang dient er in het beleid rekening te worden gehouden met de belangen van nabestaanden, omwonenden en met de belangen van weggebruikers.

Beleidslijn ministerie

Na aanleiding van kamervragen heeft de minister van Verkeer en Waterstaat in een brief van 30 augustus 2004 aan de Tweede Kamer voor de rijkswegen een bepaalde te volgen lijn vastgelegd. Daarbij is de hoop uitgesproken dat andere wegbeheerders deze lijn zullen volgen. De lijn van de minister houdt samengevat het volgende in:

- 1) Er wordt zoveel mogelijk aan verzoeken meegewerkt;
- 2) een gedenkteken mag alleen daar geplaatst en bezocht worden waar het de verkeersveiligheid niet in gevaar brengt;
- 3) per gedenkteken wordt bepaald hoe lang het mag blijven bestaan;
- 4) gedenktekens mogen geen belemmering opleveren voor werkzaamheden aan de weg;
- 5) de kosten voor het maken, het plaatsen en het onderhoud van het gedenkteken zijn voor rekening van de nabestaanden.

Eigen beleid gemeente

Hoewel de aandachtspunten van de minister algemeen geformuleerd zijn, bieden zij een goede basis voor de behandeling van verzoeken tot het plaatsen van gedenktekens langs openbare wegen in de gemeente Voorst. Wij beseffen dat, uit respect voor de beleving die nabestaanden hebben bij een dodelijk verkeersongeval, dit onderwerp niet uitputtend geregeld moet worden. Met name in het belang van de verkeersveiligheid is het echter noodzakelijk om de vijf aandachtspunten verder uit te werken. Hieronder geven wij het beleid van de gemeente Voorst weer, zoals dat gehanteerd wordt bij verzoeken om mee te werken aan de plaatsing van gedenktekens voor verkeersslachtoffers.

Ad 1) Meewerken aan verzoeken

De minister wil zo veel mogelijk meewerken aan het plaatsen van gedenktekens omdat die gedenktekens bijdragen aan de rouwverwerking bij nabestaanden en aan de verhoging van het veiligheidsbesef onder weggebruikers. Wij kunnen ons hierin volledig vinden en zullen de plaatsing dan ook zoveel mogelijk toestaan. Gelet op het aantal dodelijke verkeersongevallen binnen onze gemeente zal het aantal verzoeken naar verwachting beperkt blijven.

Ad 2) Verkeersveiligheid

De verkeersveiligheid mag niet in gevaar komen. Een opvallend gedenkteken kan weggebruikers afleiden van hun rijtaak. Een gedenkteken kan het uitzicht op de weg belemmeren of een gedenkteken kan een gevaarlijk obstakel in de berm vormen. Daarnaast kan een gedenkteken voor gevaar zorgen, als nabestaanden of belangstellenden op de weg stil gaan staan bij het gedenkteken. Deze zaken hangen samen met de omvang en de locatie van het gedenkteken.

Aan de omvang, vormgeving, constructie en de locatie verbinden wij dan ook de volgende voorwaarden:

a) Omvang, vormgeving en constructie gedenkteken

Een gedenkteken moet qua omvang, constructie en vormgeving een ingetogen karakter hebben. Redenen hiervoor zijn de veiligheid (het gedenkteken mag niet afleiden van de rijtaak) en de welstand (behoud van kwaliteit van het straatbeeld en het feit dat de openbare ruimte functies vervult die niet mogen worden ontmoedigd door de dominante aanwezigheid van een rouwmonument). Dit betekent dat het gedenkteken in vorm, kleur en grootte of op andere wijze niet dominant in de omgeving aanwezig mag zijn. Dit verschilt per geval en per locatie. Om van een gedenkteken met een ingetogen karakter te kunnen spreken geldt als uitgangspunt dat het gedenkteken niet breder dan 50 centimeter, niet langer dan 50 centimeter en tevens niet hoger dan 50 centimeter mag zijn. Overigens kan er sprake van zijn dat het niet gerechtvaardigd is hier rigide aan vast te houden. Er zijn locaties denkbaar waar een iets groter formaat toch passend is. Het gedenkteken mag niet het karakter hebben van een graf(monument). Die horen uitsluitend thuis op een begraafplaats en zijn niet passend binnen de openbare ruimte, die hiervoor niet is ingericht. Het gedenkteken mag geen gevaar opleveren, bijvoorbeeld door het hebben van scherpe punten waaraan mens of dier zich kan verwonden en de verkeersveiligheid evenmin in gevaar brengen (denk aan onderdelen die kunnen wegwaaien).

b) Locatie gedenkteken

Er dient een minimumafstand tot de wegverharding in acht genomen te worden van één meter. Onze voorkeur gaat er naar uit dat het gedenkteken nog verder van de wegverharding af komt te staan. Te allen tijde moet worden voorkomen dat weggebruikers, die per ongeluk in de berm belanden, in aanraking met een gedenkteken komen. Met name in bochten in een weg moet rekening met de locatie van een gedenkteken worden gehouden. Plaatsing aan de binnenkant van de bocht verdient dan de voorkeur. Plaatsing op een viaduct, in een middenberm of op een vluchtheuvel wordt niet toegestaan, net als plaatsing aan bomen, verkeers-tekens en lichtmasten. Het gedenkteken moet veilig te benaderen zijn door nabestaanden en belangstellenden. Er moet rekening mee worden gehouden dat op specifieke herdenkingsdagen (overlijdens- of geboortedatum van het slachtoffer) er meerdere personen tegelijk bij het gedenkteken samenkomen. Bezoekers van het gedenkteken dienen daarbij rekening te houden met de verkeerssituatie ter plaatse. Ter voorkoming dat er auto's op de weg of in de berm geparkeerd worden, dienen auto's zoveel mogelijk geparkeerd te worden op bestaande parkeergelegenheden in de nabijheid. Bezoekers worden geacht zelf verantwoordelijk te zijn voor het feit dat ze zichzelf en anderen niet in gevaar brengen.

Ad 3) Duur van de plaatsing van het gedenkteken

Als een gedenkteken op een veilige, goed te bereiken plaats wordt opgericht en ook anderszins aan onze voorwaarden voldoet, bestaat er geen bezwaar tegen dat het gedenkteken gedurende langere tijd blijft staan. De duur willen wij zoveel mogelijk laten afhangen van de wensen van de nabestaanden. Voorkomen moet worden dat een gedenkteken verloedert. Niet alleen verliest het dan zijn functie, het bevordert tevens dat het het mikpunt wordt van vandalisme. De waarde voor de nabestaanden zal vooral liggen in de eerste jaren na een ongeval. Daarom hebben wij gekozen voor een plaatsingstermijn van 5 jaar, die daarna twee maal te verlengen is voor een periode van 5 jaar. Indien nabestaanden tussentijds aangeven dat het gedenkteken er, wat hen betreft, lang genoeg heeft gestaan, kunnen zij het gedenkteken, na afstemming met de gemeente, (laten) verwijderen. Indien na een bepaalde tijd blijkt dat een gedenkteken klaarblijkelijk niet wordt onderhouden, wordt door de gemeente contact opgenomen met de ontheffinghouder om eventuele verwijdering te bespreken. Bij gedenktekens die voor lange tijd worden geplaatst, is het van belang dat de gebruikte materialen hierop zijn berekend. Dit betekent dat het gebruikte materiaal bestand moet zijn tegen weersinvloeden en vandalismebestendig is in materiaal en vormgeving. Te denken valt aan materialen zoals steen, roestvrij staal of (milieuvriendelijk) hardhout.

Ad 4) Wegwerkzaamheden

Bij wegwerkzaamheden of onderhoud aan de berm mogen gedenktekens geen belemmering vormen. Het moet mogelijk zijn om in dergelijke gevallen het gedenkteken tijdelijk te verplaatsen. Verankeringen in de grond worden slechts in beperkte mate toegestaan. In verband met de mogelijke aanwezigheid van onderliggende kabels en leidingen is een diepe verankering in de grond evenmin gewenst. Voor de zekerheid zal er bij de plaatsing van een gedenkteken in de berm altijd een KLIC-melding worden gedaan, om te weten of er onderliggende kabels en leidingen zijn.

Ad 5) Kosten van plaatsen en onderhoud van het gedenkteken

Het plaatsen van een gedenkteken gebeurt op verzoek van een nabestaande. Het is geen gemeentelijke taak om daarin te voorzien. Wij vinden daarom dat de kosten voor het maken, het plaatsen en het onderhoud van het gedenkteken voor rekening moeten komen van de nabestaanden.

Belangen en gevoelens van omwonenden

Het plaatsen van een gedenkteken voor verkeersslachtoffers heeft niet alleen effect op de nabestaanden. Ook mensen die dicht bij het monument wonen, krijgen hiermee te maken. Er moet worden bedacht dat omwonenden dagelijks, bij het verlaten van de woning of zelfs bij het naar buiten kijken, voor langere tijd worden geconfronteerd met het leed van anderen. Daarom willen wij zeer terughoudend omgaan met het plaatsen van gedenktekens binnen de bebouwde kom. Binnen de bebouwde kom is het uitsluitend toegestaan een gedenktegel van 30x30 centimeter in het trottoir of de berm te verwerken. Langs wegen buiten de bebouwde kom moeten direct omwonenden geconsulteerd worden over de beoogde locatie voor het gedenkteken.

Aansprakelijkheid

Het is in principe voor iedereen mogelijk de gemeentelijke weg te betreden. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid dat het gedenkteken beschadigd of vernield wordt. De gemeente aanvaardt hiervoor geen aansprakelijkheid. Dat zullen wij als zodanig ook in de ontheffing aangeven aan de nabestaanden. De gemeente blijft als wegbeheerder wel aansprakelijk voor de staat van de weg, waar ook de berm onder valt. Mocht er door een gedenkteken bij een ongeval (extra) schade ontstaan aan vervoermiddelen, dan kan de gemeente voor die schade opdraaien als de plek van het gedenkteken verkeerd gekozen is. Met de richtlijnen in dit beleid wordt dat risico zoveel mogelijk beperkt.

Ontheffing

Op grond van artikel 2.1.5.1 van de APV (Het plaatsen van voorwerpen op of aan de weg in strijd met de publieke bestemming van de weg) is een ontheffing nodig voor het plaatsen van een gedenkteken. Bovendien moet de eigenaar van de grond of de beheerder daarvan, veelal de gemeente, (privaatrechtelijk) toestemming geven voor de plaatsing. Om reden van doelmatigheid houdt verlening van een ontheffing als bedoeld in de APV impliciet in dat de gemeente (privaatrechtelijke) toestemming verleent om het gedenkteken te mogen plaatsen. Daarvan wordt in de ontheffing melding gemaakt. Een bouwvergunning is niet nodig. Op grond van artikel 3, derde lid, onderdeel e van het Besluit Bouwvergunningvrije en lichtbouwvergunningplichtige bouwwerken (Bblb) is het namelijk vergunningvrij. Kleine gedenktekens worden in dat verband gezien als straatmeubilair. Om een aanvraag voor een ontheffing voor het plaatsen van een gedenkteken goed te kunnen beoordelen, is het van belang dat bij een aanvraag een tekening of foto van het te plaatsen gedenkteken wordt overhandigd, vergezeld van een kaart(je) waarop de exacte locatie staat aangegeven. In overleg met de aanvrager zal dan eventueel een meer geschikte locatie worden gezocht, die zo dicht mogelijk ligt bij de aangevraagde locatie. De richtlijnen uit het beleid zullen worden opgenomen in de ontheffing.

Overzicht

Samengevat bestaat het beleid inzake gedenktekens uit de volgende richtlijnen:

Aanleiding	:	Dodelijk verkeersongeval
Locatie	:	Nabij plek incident, minimaal 1 meter vanaf de wegrand en in overleg met nabestaanden en omwonenden
Toetsing op	:	- verkeersveiligheid; - belemmering beheer en onderhoud; - locatie: moet veilig te benaderen/bezoeken zijn; - materiaal (vandalismebestendig, bestand tegen weersinvloeden).
Omvang	:	Sober. Als uitgangspunt niet breder en langer dan 50 centimeter en ook niet hoger dan 50 centimeter
Duur plaatsing	:	In eerste instantie 5 jaar. Daarna indien gewenst 2 maal verlengen met 5 jaar.
Kosten	:	Voor rekening van de aanvrager
Plaatsing/verwijdering	:	Door de initiatiefnemers in afstemming met en/of onder toezicht van de gemeente
Beheer en onderhoud	:	Door en voor rekening van de initiatiefnemers
Ontheffingplicht	:	Ja, op grond van artikel 2.1.5.1 lid 1 van de APV
Leges	:	Artikel 11.8.1 van de Legesverordening (Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, een ontheffing, een vrijstelling of een andere beschikking, voor zover daarvoor niet elders in dit hoofdzaak een tarief is opgenomen) € 17,60. Voor verlenging van de duur van plaatsing bedragen de leges eveneens € 17,60 (tarieven op grond van Legesverordening 2009).

BIJLAGE: CHECKLIST TOETSING GEDENKTEKENS

1. Aanvraag toetsen op volledigheid

Locatiekaartje en tekening/foto van beoogd gedenkteken ?

2. Inhoudelijke toetsing aanvraag

Toets op verkeersveiligheid

- niet in de middenberm, op viaduct of op vluchtheuvel;
- niet aan (paal van) verkeersbord of verkeersteken;
- minstens 1 meter verwijderd van de rijbaan. Voorkeur voor grotere afstand indien ter plaatse mogelijk;
- waar verbod geldt voor voetgangers langs doorgaande wegen, blijft dit van kracht; daar geen gedenktekens;
- andere aspecten verkeersveiligheid (o.a. terughoudend bij buitenbocht, hoge snelheden verkeer).

Toets op belemmering van beheer en onderhoud

- geen substantiële belemmering van maaien en snoeien;
- geen belemmering bereikbaarheid van objecten zoals kabels, leidingen en inspectieluiken van lichtmasten. Daarom altijd KLIC-melding doen door gemeente.

Toets omvang, constructie en vormgeving

- uitgangspunt: maximaal 50 centimeter breed, 50 centimeter lang en 50 centimeter hoog.
- passend binnen de omgeving (dit kan dus soms kleiner of groter zijn dan bovenstaande maat)
- niet scherp of gevaarlijk
- bij voorkeur weers- en vandalismebestendig, door gebruik van materialen als steen, roestvrij staal of (milieuvriendelijk) hardhout
- vorm en kleur niet overheersend in het straatbeeld (ingetogen)
- niet het karakter van een graf.

Toets beoogde locatie

- Buiten de bebouwde kom in direct zicht vanuit woonhuis? Dan overleg met direct aanwonenden.
- Binnen de bebouwde kom ? Dan is uitsluitend een liggende gedenktegel van maximaal 30x 30 centimeter toegestaan. Alternatief is een andere locatie.